

Sygn. akt VI ACa 185/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 marca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Ewa Stefańska (spr.)

Sędziowie: SA Irena Piotrowska

SO (del.) Tomasz Wojciechowski

Protokolant: starszy sekretarz sądowy Magdalena Męczkowska

po rozpoznaniu w dniu 16 marca 2017 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) S.A. (...) w W.

przeciwko Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

o uznanie praktyk za naruszające zbiorowe interesy konsumentów

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

z dnia 2 października 2013 r.

sygn. akt XVII AmA 119/13

I. zmienia zaskarżony wyrok częściowo, w ten tylko sposób, że:

- 1) w punkcie pierwszym uchyla decyzję Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów nr (...) z dnia 29 listopada 2011 roku w punkcie III podpunkt 2 litera c oraz w punkcie VI podpunkt 3;**
- 2) w punkcie drugim wzajemnie znosi między stronami koszty postępowania;**

II. oddala apelację w pozostałej części;

III. stwierdza, że zaskarżona decyzja nie została wydana bez podstawy prawnej ani z rażącym naruszeniem prawa;

IV. wzajemnie znosi między stronami koszty postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI ACa 185/14

UZASADNIENIE

Decyzją (...) z dnia 29 listopada 2011 r., po przeprowadzeniu wszczętego z urzędu postępowania administracyjnego w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

I. na podstawie art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm., zwanej dalej „ustawą o ochronie konkurencji i konsumentów” lub „ustawą”) uznał za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, działania (...) S.A. (...) z siedzibą w W. polegające na stosowaniu we wzorcu umownym „Ogólne Warunki Ubezpieczenia Auto Casco” postanowień o treści:

a) „Składka za niewykorzystany okres ubezpieczenia nie podlega zwrotowi, jeżeli przyczyną rozwiązania umowy było wypłacenie przez (...) odszkodowania w wysokości równej sumie ubezpieczenia lub wartości pojazdu”, które uznał za sprzeczne z art. 813 § 1 k.c., w zakresie, w jakim wyłącza obowiązek zwrotu składki za okres niewykorzystanej ochrony ubezpieczeniowej, jeśli przyczyną rozwiązania umowy było wypłacenie przez ubezpieczyciela odszkodowania w wysokości równej sumie ubezpieczenia lub wartości pojazdu,

b) „W przypadku wymagalności składki lub rat składki przed datą wypłaty odszkodowania, (...) może potrącić z wypłacanego odszkodowania kwotę niezapłaconej, wymagalnej składki lub rat składki”, w zakresie, w jakim ubezpieczyciel ma możliwość potrącenia składki z odszkodowania wypłacanego ubezpieczonemu niebędącemu jednocześnie ubezpieczającym,

i nakazał zaniechanie jej stosowania;

II. na podstawie art. 26 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, uznał za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 3 ustawy, działania (...) S.A. (...) z siedzibą w W. polegające na:

1) pominięciu w postanowieniu „Ogólnych Warunków Ubezpieczenia Auto Casco” o treści: „Jeżeli wyjaśnienie w powyższym terminie okoliczności koniecznych do ustalenia odpowiedzialności (...) albo wysokości odszkodowania nie jest możliwe, odszkodowanie wypłacane jest w ciągu 14 dni od dnia, w którym przy zachowaniu należytej staranności wyjaśnienie tych okoliczności było możliwe” informacji o obowiązku wypłaty bezspornej części świadczenia, co wynika z dyspozycji art. 817 § 2 k.c.,

2) pominięciu w postanowieniu „Ogólnych Warunków Ubezpieczenia Auto Casco” o treści: „W razie rażącego niedbalstwa Ubezpieczającego lub Ubezpieczonego odszkodowanie nie należy się”,

3) pominięciu w postanowieniu „Ogólnych Warunków Ubezpieczenia kosztów świadczenia pomocy drogowej (...)” o treści: (...) nie ponosi odpowiedzialności za zdarzenia, które powstały w wyniku 3) rażącego niedbalstwa lub winy umyślnej Ubezpieczonego” informacji o obowiązku wypłacenia odszkodowania, jeśli jego wypłata, pomimo umyślnego wyrządzenia szkody przez ubezpieczającego, odpowiada w danych okolicznościach względem słuszności, wynikającego art. 827 § 1 k.c.,

co stanowi nieuczciwą praktykę rynkową w rozumieniu art. 6 ust. 1 i 3 pkt 1 w związku z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz.U. Nr 171, poz. 1206 ze zm.)

i nakazał zaniechania jej stosowania;

III. na podstawie art. 26 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, uznał za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy, działania (...) S.A. (...) z siedzibą w W. polegające na stosowaniu we wzorcach umownych postanowień:

1) we wzorcu „Ogólne Warunki Ubezpieczenia kosztów świadczenia pomocy drogowej (...)” postanowienia o treści: „Jeżeli Ubezpieczający zmienił adres bądź siedzibę i nie zawiadomił o tym (...) zawiadomienia lub oświadczenia, skierowane przez (...) listem poleconym, na ostatni adres bądź siedzibą Ubezpieczającego, wywierają skutki prawne od chwili, w której doszłyby do niego, gdyby nie zmienił adresu bądź siedziby”,

2) we wzorcu „Ogólne Warunki Ubezpieczenia Auto Casco” postanowień o treści:

- a) (...) nie odpowiada za szkody, będące następstwem zdarzeń: 1) innych, niż wskazane w zgłoszeniu szkody”,
- b) (...) nie odpowiada za szkody, będące następstwem zdarzeń: powstałych podczas kierowania pojazdem przez osobą uprawnioną do korzystania z pojazdu, która: a) znajdowała się w stanie nietrzeźwości, po użyciu alkoholu, narkotyków, innych środków odurzających lub leków o podobnym działaniu, jeżeli osoba ta wiedziała lub winna była wiedzieć o takim działaniu .leku lub ulotka informowała o wpływie leku na zdolność do prowadzenia pojazdów; (...) c) zbiegła z miejsca zdarzenia lub oddaliła się mimo spoczywającego na niej prawnego obowiązku pozostania na miejscu zdarzenia lub polecenia pozostania na miejscu zdarzenia wydanego przez funkcjonariusza policji”,
- c) „W przypadku szkody polegającej na kradzieży pojazdu, (...) wypłaci odszkodowanie, jeżeli Ubezpieczający wypełni następujące obowiązki: 2)b) kluczyki lub inne urządzenia przewidziane przez producenta pojazdu do uruchomienia silnika lub odblokowania zabezpieczeń przeciwkradzieżowych, w liczbie i stanie (tj. oryginały lub kopie) podanych we wniosku o ubezpieczenie (dotyczy to także karty magnetycznej, pilota zdalnego sterowania zabezpieczeniami przeciw kradzieżowymi, dekodera, immobilizera oraz innych podobnych urządzeń przeznaczonych do przechowywania poza pojazdem), chyba że zostały utracone na skutek rozboju lub wymuszenia rozbójniczego (...)”,
- d) „Jeżeli strona zmieniła siedzibę (adres) i nie powiadomiła o tym drugiej strony przyjmuje się, że obowiązek zawiadomienia lub oświadczenia został wypełniony przez wysłanie pisma pod ostatni znany stronie adres. W takim wypadku strony uznają, że pismo wywiera skutki prawne po upływie 14 dni od daty jego wysłania, choćby nie dotarło do adresata”;

3) we wzorcu „Ogólne Warunki Ubezpieczenia ochrony prawnej w ruchu drogowym” postanowień o treści:

- a) „Ubezpieczeniem nie są objęte szkody powstałe podczas kierowania pojazdem przez osobą uprawnioną do korzystania z pojazdu, która: a) znajdowała się w stanie po spożyciu alkoholu, narkotyków, innych środków odurzających lub leków o podobnym działaniu; b) nie posiadała uprawnień do kierowania pojazdem wymaganych przepisami prawa o ruchu drogowym; c) zbiegła z miejsca wypadku”,
- b) „Jeżeli strona zmieniła siedzibę (adres) i nie powiadomiła o tym drugiej strony przyjmuje się, że obowiązek zawiadomienia lub oświadczenia został wypełniony przez wysłanie pisma pod ostatni znany stronie adres. W takim wypadku strony uznają, że pismo wywiera skutki prawne po upływie 14 dni od daty jego wysłania, choćby nie dotarło do adresata”,

4) we wzorcu „Ogólne Warunki Ubezpieczenia następstw nieszczęśliwych wypadków kierowcy i pasażerów pojazdu mechanicznego” postanowień o treści:

- a) (...) nie odpowiada za następstwa nieszczęśliwych wypadków powstałych w wyniku: okoliczności innych niż określone w zgłoszeniu szkody u Ubezpieczyciela”,
- b) (...) wyłącza odpowiedzialność za następstwa nieszczęśliwych wypadków kierowcy, który: prowadził pojazd będąc w stanie nietrzeźwości lub po użyciu alkoholu, narkotyków lub innych środków odurzających”,
- c) „Jeżeli Ubezpieczający zmienił adres bądź siedzibę i nie zawiadomił o tym (...) zawiadomienia lub oświadczenia, skierowane przez (...) listem poleconym, na ostatni adres bądź siedzibę Ubezpieczającego, wywierają skutki prawne od chwili, w której doszłyby do niego, gdyby nie zmienił adresu bądź siedziby”,

które są postanowieniami wpisanymi do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c.

i nakazał zaniechania jej stosowania;

IV. na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, uznał za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy, działania (...) S.A.(...) z siedzibą w W. polegające na stosowaniu we wzorcach umownych postanowień:

1) we wzorcu „Ogólne Warunki Ubezpieczenia Auto Casco” postanowienia o treści: „Jeżeli naprawa pojazdu nie została udokumentowana imiennymi fakturami (rachunkami), wysokość odszkodowania nie uwzględnia podatku VAT”,

2) we wzorcu „Ogólne Warunki Ubezpieczenia ochrony prawnej w ruchu drogowym” postanowienia o treści: „Umowa może być rozwiązana w drodze pisemnego wypowiedzenia: 1) przez każdą ze stron w ciągu miesiąca od daty wypłaty odszkodowania lub daty doręczenia Ubezpieczającemu odmowy wypłaty odszkodowania, z zachowaniem 30-dniowego okresu wypowiedzenia”,

3) we wzorcu „Ogólne Warunki Ubezpieczenia następstw nieszczęśliwych wypadków kierowcy i pasażerów pojazdu mechanicznego” postanowienia o treści: „Każda ze stron może w terminie 30 dni od dnia następnego po dniu wypłaty odszkodowania/świadczenia albo po dniu doręczenia zawiadomienia o odmowie wypłaty odszkodowania/świadczenia wypowiedzieć umowę ubezpieczenia w formie pisemnej pod rygorem nieważności, z zachowaniem miesięcznego terminu wypowiedzenia”,

4) we wzorcu „Ogólne Warunki Ubezpieczenia pojazdów lądowych (auto casco) z klauzulą ochrony prawnej” postanowień o treści:

a) (...) nie ponosi odpowiedzialności za szkody: spowodowane przez Ubezpieczonego lub upoważnionego kierowcę w stanie po spożyciu alkoholu, narkotyków, innych środków odurzających lub podobnie działających leków, nawet jeżeli były przepisane przez lekarza o ile zgodnie z informacją podaną przez producenta, jego zażycie wpływa na zdolność prowadzenia pojazdów mechanicznych; w sytuacji gdy kierowca zbiegł z miejsca zdarzenia”,

b) „Wysokość kosztów naprawy uszkodzonego pojazdu na potrzeby ustalenia wystąpienia szkody całkowitej obliczana jest z zastosowaniem wyceny kosztów naprawy obejmującej: 1) koszt robocizny ustalony w oparciu o: a) naprawcze normy czasowej określone przez producenta pojazdu i ujęte w systemie (...) lub innym uznawanym przez (...), b) średnią stawkę za jedną roboczogodzinę ustaloną przez (...) na podstawie stawek stosowanych na terenie gdzie szkoda jest likwidowana. 2) koszt części zamiennych podany w aktualnych polskich wydaniach systemu (...) i (...) opartych na danych producenta lub importera pojazdów, nie wyższy jednak od średnich cen zalecanych przez producentów pojazdów lub oficjalnych importerów do stosowania przez ich sieci serwisowe”,

c) „Wszelkie zawiadomienia i oświadczenia składane przez strony umowy ubezpieczenia winny być sporządzone na piśmie i doręczone za potwierdzeniem odbioru lub przesłane listem poleconym. Jeżeli Ubezpieczający zmienił adres i nie zawiadomił o tym (...), zawiadomienia lub oświadczenia skierowane przez (...) listem poleconym na ostatni znany adres zamieszkania lub siedziby Ubezpieczającego wywierają skutki prawne od chwili, w której doszłyby do niego, gdyby nie zmienił siedziby lub adresu zamieszkania”

które są postanowieniami wpisanymi do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c.

i stwierdził zaniechanie jej stosowania: w odniesieniu do postanowienia określonego w pkt IV.1 z dniem 1 maja 2011 r., w odniesieniu do postanowień określonych w pkt IV.2. i pkt IV.3. z dniem 1 sierpnia 2011 r., w odniesieniu do postanowienia określonego w pkt IV.4. z dniem 1 lutego 2010 r.;

V. na podstawie art. 105 k.p.a. w związku z art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów umorzył postępowanie administracyjne, jako bezprzedmiotowe, w związku z zarzutem stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy, polegającej na stosowaniu we wzorcach umownych postanowień:

1) we wzorcu „Ogólne Warunki Ubezpieczenia kosztów świadczenia pomocy drogowej (...)” postanowienia o treści: (...) nie ponosi odpowiedzialności za zdarzenia, które powstały w wyniku: prowadzenia pojazdu przez Ubezpieczonego po spożyciu alkoholu, narkotyków lub innych środków o podobnym działaniu”,

2) we wzorcu „Ogólne Warunki Ubezpieczenia Auto Casco” postanowienia o treści: (...) uwzględnia koszty technologiczne koniecznej naprawy, dokonanej wyłącznie w zakresie pozostającym w związku przyczynowym ze zgłoszonym zdarzeniem, za które (...) ponosi odpowiedzialność, które muszą być udokumentowane imiennymi fakturami (rachunkami)”

jako postanowień wpisanych do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c.

VI. na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nałożył na (...) S.A. (...) z siedzibą w W. karę pieniężną:

1) z tytułu naruszenia zakazu, o jakim mowa w art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w zakresie opisanym w punkcie I sentencji decyzji, karę pieniężną w wysokości: 219.836 zł,

2) z tytułu naruszenia zakazu, o jakim mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w zakresie opisanym w punkcie II sentencji decyzji, karę pieniężną w wysokości: 329.755 zł,

3) z tytułu naruszenia zakazu, o jakim mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w zakresie opisanym w punkcie III sentencji, karę pieniężną w wysokości: 732.789 zł,

4) z tytułu naruszenia zakazu, o jakim mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w zakresie opisanym w punkcie IV sentencji decyzji, karę pieniężną w wysokości: 494.633 zł.

Od powyższej decyzji (...) S.A. (...) z siedzibą w W. wniósł odwołanie, w którym zaskarżył decyzję w części obejmującej jej punkty I, II, III ppkt 2 lit c) oraz punkt VI ppkt 1 i ppkt 2, domagając się jej zmiany w zaskarżonej części poprzez uznanie, że powód:

- stosując postanowienia OWU AC (tj. § 9 ust. 17) nie naruszył art. 813 § 1 k.c. i nie dopuścił się praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów,

- stosując postanowienia OWU AC (tj. § 15 ust. 4) nie naruszył art. 808 § 2 k.c. i nie dopuścił się praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów,

- pomijając w OWU (tj. w § 15 ust. 8 OWU AC, § 7 ust. 6 OWU A, § 8 ust. 1 pkt 3 OWU (...)) wskazane w decyzji postanowienia kodeksu cywilnego nie dopuścił się nieuczciwej praktyki rynkowej w rozumieniu art. 4 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym,

- stosując OWU AC (§ 13 ust. 22 pkt 2b) nie stosuje klauzuli tożsamej z niedozwoloną klauzulą umowną wpisaną do Rejestru postanowień umownych uznanych za niedozwolone pod numerem 2011 i nie narusza w ten sposób zbiorowych interesów konsumentów,

ewentualnie wnosił o uchylenie zaskarżonej decyzji w zakresie rozstrzygnięć zawartych w punktach I, II, III ppkt 2 lit c) oraz punkcie VI ppkt 1 i ppkt 2 oraz jej zmianę w punkcie VI ppkt 3 i ppkt 4 poprzez znaczące obniżenie kary pieniężnej.

Powód zaskarżonej decyzji zarzucił naruszenie:

1) art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów polegające na błędnym przyjęciu, że stosowane przez powoda postanowienie OWU AC (tj. § 9 ust. 17) stanowi naruszenie art. 813 § 1 k.c. i stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów,

2) art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów polegające na błędnym przyjęciu, że stosowane przez powoda postanowienie OWU AC (tj. § 15 ust. 4) stanowi naruszenie art. 808 § 2 k.c. i stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów,

3) art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku art. 6 ust. 1 i ust. 3 pkt 1 w związku z art. 4 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym polegające na błędnym przyjęciu, że pominięcia w stosowanych przez powoda OWU (tj. w § 15 ust. 8 OWU AC, § 7 ust. 6 OWU A, § 8 ust. 1 pkt 3 OWU (...)) wskazanych postanowień kodeksu cywilnego może stanowić nieuczciwą praktykę rynkową w rozumieniu art. 4 ust. 1 ustawy;

4) art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów polegające na błędnym ustaleniu, że klauzula stanowiąca treść § 13 ust. 22 pkt 2b OWU AC stosowanych przez powoda, jest tożsama z niedozwoloną klauzulą umowną wpisaną do Rejestru postanowień umownych uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c., pod numerem 2011 i w konsekwencji uznania, iż powód narusza w ten sposób zbiorowe interesy konsumentów,

5) art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów polegające na dowolnym ustaleniu wysokości kary pieniężnej, z pominięciem zasady równości i proporcjonalności,

6) art. 111 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów polegające na dowolnym i selektywnym posłużeniu się przez pozwanego przesłankami mającymi wpływ na wymiar kary pieniężnej, co skutkowało nałożeniem na powoda kary w nadmiernej wysokości, niewspółmiernej do zarzucanych mu czynów.

Pozwany Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wnosił o oddalenie odwołania w całości.

Wyrokiem z dnia 2 października 2013 r. Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów oddalił odwołanie.

Wyrok Sądu Okręgowego został wydany w oparciu o poniższe ustalenia faktyczne i rozważania prawne.

(...) S.A. (...) z siedzibą w W. jest przedsiębiorcą, którego przedmiotem działalności jest działalność ubezpieczeniowa. Świadcząc usługi ubezpieczeniowe powód posługuje się wzorcami umów, w tym: Ogólnymi Warunkami Ubezpieczenia kosztów świadczenia pomocy drogowej (...), Ogólnymi Warunkami Ubezpieczenia Auto Casco, Ogólnymi Warunkami Ubezpieczenia ochrony prawnej w ruchu drogowym, Ogólnymi Warunkami Ubezpieczenia następstw nieszczęśliwych wypadków kierowcy i pasażerów pojazdu mechanicznego, Ogólnymi Warunkami Ubezpieczenia pojazdów lądowych (auto casco) z klauzulą ochrony prawnej.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów zakwestionował część postanowień wzorców umownych, o treści powołanej w przedmiotowej decyzji. Postanowienia wskazane punktach III i IV decyzji uznał za tożsame z postanowieniami wpisanymi do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c., pod pozycjami 1265, 1308, 1315, 1601, 1654, 2001, 2008 i 2011. Ponadto stwierdził, że powód w toku postępowania administracyjnego wprowadził zmiany treści części postanowień, co skutkowało zaniechaniem stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów w zakresie określonym w punkcie IV decyzji.

Wartość składki przypisanej brutto wskazanej w sprawozdaniu (...) S.A. (...) z siedzibą w W. na dzień 31 grudnia 2010 r. wynosiła 183.197.210,83 zł, przy czym wielkość ta stanowi przychód przedsiębiorcy w rozumieniu art. 4 pkt 15 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Zdaniem Sądu Okręgowego odwołanie podlegało oddaleniu.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że niesporne było stosowanie przez powoda postanowień wskazanych w zaskarżonej decyzji. Natomiast powód kwestionował ocenę Prezesa Urzędu Konkurencji i Konsumentów, że jego zachowanie wypełniało znamiona zarzucanych mu praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, a także tożsamość części stosowanych przez niego klauzul z postanowieniami wpisanymi do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, a konsekwencji zasadność nałożenia i wysokość kar pieniężnych.

Sąd Okręgowy wskazał, że w § 9 ust. 17 wzorca „Ogólne Warunki Ubezpieczenia Auto Casco” powód zawarł postanowienie o treści: „Składka za niewykorzystany okres ubezpieczenia nie podlega zwrotowi, jeżeli przyczyną rozwiązania umowy było wypłacenie przez (...) odszkodowania w wysokości równej sumie ubezpieczenia lub wartości pojazdu”. Zdaniem powoda ochrona ubezpieczeniowa oznacza zobowiązanie do wypłaty odszkodowania w razie zajścia wypadku ubezpieczeniowego wynikającego z umowy ubezpieczenia. Z chwilą wypłaty odszkodowania w wysokości określonej w powołanym postanowieniu, ochrona ubezpieczeniowa zostaje w pełni wykorzystania, gdyż zostaje spełnione świadczenie w maksymalnej wysokości. Jednakże Sąd pierwszej instancji wyjaśnił, że zgodnie z 813 § 1 k.c. składkę oblicza się za czas trwania odpowiedzialności ubezpieczyciela i w przypadku wygaśnięcia stosunku ubezpieczenia przed upływem okresu, na jaki została zawarta umowa, ubezpieczającemu przysługuje zwrot składki za okres niewykorzystanej ochrony ubezpieczeniowej.

Sąd Okręgowy wyjaśnił, że zgodnie z art. 805 § 1 k.c. przez umowę ubezpieczenia ubezpieczyciel zobowiązuje się, w zakresie działalności swego przedsiębiorstwa, spełnić określone świadczenie w razie zajścia przewidzianego w umowie wypadku, a ubezpieczający zobowiązuje się zapłacić składkę. Przepis ten określa ekwiwalentne świadczenia stron umowy, przy czym świadczeniem ubezpieczyciela, które odpowiada świadczeniu ubezpieczającego, jest udzielenie ochrony ubezpieczeniowej polegające na zobowiązaniu do wypłaty odszkodowania w razie wystąpienia określonego w umowie zdarzenia. Koniecznym elementem każdej umowy ubezpieczenia jest określenie czasu trwania ochrony ubezpieczeniowej. Zgodnie zaś z treścią art. 813 § 1 k.c., składkę, która stanowi świadczenie ubezpieczającego, oblicza się za czas trwania odpowiedzialności ubezpieczyciela. Przepis ten wskazuje na istnienie ekwiwalentnej relacji pomiędzy świadczeniem konsumenta i świadczeniem ubezpieczyciela.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że odpowiednikiem świadczenia ubezpieczającego (zapłata składki) jest udzielenie przez ubezpieczyciela ochrony ubezpieczeniowej od określonych zdarzeń i w określonym czasie. Ochrona ubezpieczeniowa trwa zatem przez cały czas obowiązywania umowy, niezależnie od tego, czy w tym czasie nastąpiło zdarzenie objęte ochroną. Zatem świadczenie ubezpieczyciela polegające na udzieleniu ochrony ubezpieczeniowej może zostać uznane za spełnione dopiero po upływie okresu, na jaki umowa została zawarta. Nie sposób uznać, że ubezpieczycielowi należy się składka za okres, w którym ochrona ubezpieczeniowa nie będzie już świadczona. Dlatego ubezpieczającemu przysługuje prawo do zwrotu składki za niewykorzystany okres ubezpieczeniowy. W przypadku rozwiązania umowy ubezpieczenia mamy bowiem do czynienia z sytuacją, gdy świadczenie ubezpieczającego, polegające na zapłacie składki, zostało spełnione w całości, podczas gdy świadczenie ubezpieczyciela, polegające na udzieleniu ochrony ubezpieczeniowej, spełnione zostało tylko w części. Zatem kwestionowane postanowienie, w zakresie, w jakim zwalnia ubezpieczyciela od obowiązku zwrotu części składki za niewykorzystany okres ubezpieczeniowy w przypadku wypłacenia ubezpieczonemu odszkodowania w wysokości równej wartości pojazdu, gdy nie miało miejsca wyczerpanie sumy ubezpieczenia, narusza art. 813 § 1 k.c., który przewiduje zwrot składki ubezpieczeniowej za okres niewykorzystanej ochrony ubezpieczeniowej.

Sąd Okręgowy podkreślił, że z analizowanego postanowienia wynika, iż suma ubezpieczenia oraz wartość pojazdu mogą stanowić różne wartości. Suma ubezpieczenia określona jest w OWU AC jako „kwota odpowiadająca wartości ubezpieczonego pojazdu deklarowanej przez ubezpieczającego w dacie zawarcia umowy i stanowiąca górną granicę odpowiedzialności (...) (...)”, natomiast przy ustalaniu wysokości odszkodowania w przypadku szkody całkowitej lub kradzieży pojazdu górną granicę odszkodowania stanowi wartość rynkowa pojazdu w dniu powstania szkody. W konsekwencji suma ubezpieczenia oraz wartość pojazdu w dniu powstania szkody mogą nie być identyczne, gdyż wysokość odszkodowania może być niższa od sumy ubezpieczenia. Jeśli w danym przypadku suma ubezpieczenia nie została wyczerpana, a powód przewiduje możliwość rozwiązania umowy ubezpieczenia, to powinien zwrócić

ubezpieczającemu składkę za niewykorzystany czas ochrony ubezpieczeniowej. Dlatego powołane postanowienie narusza zbiorowe interesy konsumentów i jego stosowanie jest bezprawne.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że w § 15 ust. 4 wzorca „Ogólne Warunki Ubezpieczenia Auto Casco” powód zawarł postanowienie o treści: „W przypadku wymagalności składki lub rat składki przed datą wypłaty odszkodowania, (...) może potrącić z wypłacanego odszkodowania kwotę niezapłaconej, wymagalnej składki lub rat składki”. Zdaniem powoda postanowienie to nie narusza zbiorowych interesów konsumentów. Jednakże Sąd Okręgowy wyjaśnił, że zgodnie z 808 § 2 k.c. roszczenie o zapłatę składki przysługuje ubezpieczycielowi wyłącznie przeciwko ubezpieczającemu. Ubezpieczyciel może zatem wystąpić z roszczeniem o zapłatę składki ubezpieczeniowej jedynie przeciwko ubezpieczającemu. Natomiast jeżeli wypłata odszkodowania jest dokonywana na rzecz osoby trzeciej, niebędącej ubezpieczającym, ubezpieczyciel nie jest uprawniony do dokonania potrącenia kwoty zaległej składki ubezpieczeniowej lub jej raty. Podmiotem, wobec którego ubezpieczyciel może wówczas wystąpić z roszczeniem o zapłatę wymagalnej składki ubezpieczeniowej lub jej raty, jest wyłącznie ubezpieczający. Tymczasem kwestionowane postanowienie nie wskazuje, w stosunku do jakich podmiotów może nastąpić potrącenie wymagalnej składki ubezpieczeniowej lub jej raty, a więc przewiduje, że może być ono dokonane także wówczas, gdy świadczenie wypłacane jest na rzecz innych osób, niż ubezpieczający.

Sąd Okręgowy wyjaśnił, że ubezpieczający zawierający umowę ubezpieczenia z ubezpieczycielem, nie musi być równocześnie osobą ubezpieczoną, albowiem zgodnie z treścią art. 808 § 1 k.c. ubezpieczający może zawrzeć umowę ubezpieczenia na cudzy rachunek. Podkreślił, że jeżeli ubezpieczyciel decyduje się zamieścić w OWU postanowienie przewidujące możliwość dokonania potrącenia wymagalnej składki ubezpieczeniowej lub jej rat, to jego treść powinna być zgodna z przepisami prawa. Zdaniem Sądu pierwszej instancji sporne postanowienie może prowadzić do tego, że konsument nie będący ubezpieczającym, nieświadomy treści obowiązującego prawa, może zostać bezprawnie pozbawiony części wypłacanej mu kwoty, w związku z dokonaniem potrącenia składki przez ubezpieczyciela. Dlatego powołane postanowienie narusza zbiorowe interesy konsumentów i jego stosowanie jest bezprawne.

Sąd Okręgowy wskazał, że w § 15 ust. 8 wzorca „Ogólne Warunki Ubezpieczenia Auto Casco” powód zawarł postanowienie o treści: „Jeżeli wyjaśnienie w powyższym terminie okoliczności koniecznych do ustalenia odpowiedzialności (...) albo wysokości odszkodowania nie jest możliwe, odszkodowanie wypłacane jest w ciągu 14 dni od dnia, w którym przy zachowaniu należytej staranności wyjaśnienie tych okoliczności było możliwe”, w którym pominął informację o obowiązku wypłaty bezspornej części świadczenia, co wynika z dyspozycji art. 817 § 2 k.c. Zdaniem Sądu pierwszej instancji zachowanie to stanowiło nieuczciwą praktykę rynkową, polegającą na niepełnym, niedokładnym przywołaniu treści przepisu. Mogło ono wprowadzić konsumentów w błąd, wobec nieprzekazania im w sposób jasny i jednoznaczny informacji o obowiązku wypłaty przez ubezpieczyciela bezspornej części świadczenia ubezpieczeniowego w terminie 30 dni od dnia otrzymania zawiadomienia o wypadku, pomimo że obowiązek taki wynika bezpośrednio z treści art. 817 § 2 k.c.

Sąd pierwszej instancji podkreślił, że informacja ta jest dla konsumenta bardzo istotna. Na podstawie lektury przedmiotowego postanowienia konsument może nie być świadomy uprawnienia do otrzymania bezspornej części świadczenia w terminie wynikającym z 817 § 1 k.c. Gdyby ubezpieczyciel nie pominął w analizowanym postanowieniu informacji o obowiązku wypłaty bezspornej części świadczenia, nie występowałoby ryzyko zniekształcenia zachowania rynkowego przeciętnego konsumenta, który miałby wiedzę pozwalającą w pełni skorzystać z przysługujących mu roszczeń.

Sąd Okręgowy wskazał, że w § 7 ust. 6 wzorca „Ogólne Warunki Ubezpieczenia Auto Casco” oraz § 8 ust. 1 pkt 3 wzorca „Ogólne Warunki Ubezpieczenia kosztów świadczenia pomocy drogowej (...)” powód zawarł postanowienia o treści: „W razie rażącego niedbalstwa Ubezpieczającego lub Ubezpieczonego odszkodowanie nie należy się” oraz (...) nie ponosi odpowiedzialności za zdarzenia, które powstały w wyniku 3) rażącego niedbalstwa lub winy umyślnej Ubezpieczonego”, w których pominął informację o obowiązku wypłacenia odszkodowania, jeśli jego wypłata, pomimo umyślnego wyrządzenia szkody przez ubezpieczającego, odpowiada w danych okolicznościach względem słuszności,

co wynika z art. 827 § 1 k.c. Zdaniem Sądu pierwszej instancji zachowanie to stanowiło nieuczciwą praktykę rynkową, polegającą na niepełnym, niedokładnym przywołaniu treści przepisu.

Sąd pierwszej instancji stwierdził, iż przedmiotowe postanowienia mogą powodować u konsumentów wrażenie, że w każdym przypadku powstania szkody z powodu rażącego niedbalstwa ubezpieczającego odszkodowanie nie należy się. Gdyby ubezpieczyciel nie pominął w analizowanych postanowieniach informacji o obowiązku wypłacenia odszkodowania, jeśli jego wypłata, pomimo umyślnego wyrządzenia szkody przez ubezpieczającego, odpowiada w danych okolicznościach względem słuszności, nie mogłoby dojść do zniekształcenia zachowania rynkowego przeciętnego konsumenta.

Ponadto Sąd Okręgowy nie zgodził się z poglądem powoda, że klauzula wskazana w punkcie III ppkt 2 lit c) zaskarżonej decyzji nie jest tożsama z postanowieniami wpisanymi do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c. Wskazał, że może ona prowadzić do identycznych skutków, jak postanowienie zarejestrowane pod poz. 2011, zobowiązując konsumenta do przedstawienia oryginałów dokumentów i urządzeń niezbędnych do uruchomienia pojazdu oraz uzależniając od tego wypłatę odszkodowania. Zdaniem Sądu pierwszej instancji między porównywanymi klauzulami występuje różnica, lecz zakres postanowienia zarejestrowanego pod poz. 2011 jest szerszy, niż zakres postanowienia stosowanego przez powoda. Natomiast skutek stosowania obu postanowień jest identyczny, albowiem niespełnienie przez konsumenta wymagań dotyczących przedstawienia kluczyków bądź innych urządzeń powoduje odmowę wypłaty odszkodowania.

Sąd pierwszej instancji podkreślił, że przy ocenie tożsamości postanowienia stosowanego przez przedsiębiorcę oraz postanowienia wpisanego do Rejestru nie jest niezbędna literalna, dosłowna identyczność klauzul. Stwierdził, że w zaskarżonej decyzji trafnie wskazano, iż w każdym indywidualnym przypadku ubezpieczyciel powinien zbadać istnienie związku przyczynowego między kradzieżą pojazdu a niemożliwością przedstawienia przez ubezpieczającego urządzeń potrzebnych do uruchomienia pojazdu w ilości i stanie wskazanym we wniosku ubezpieczeniowym. Ubezpieczyciel powinien określić prawa i obowiązki ubezpieczającego w taki sposób, aby ten mógł otrzymać odszkodowanie, o ile z okoliczności sprawy wynika, iż szkoda i tak powstałaby, bez względu na to, czy konsument może przedstawić urządzenia, o których mowa w zakwestionowanym postanowieniu.

Odnosząc się do kwestii wysokości nałożonych na powoda kar pieniężnych, Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów Prezes Urzędu ma kompetencję do ukarania przedsiębiorcy poprzez nałożenie na niego kary do wysokości 10% przychodu osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary, jeśli przedsiębiorca ten, choćby nieumyślnie, dopuścił się stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 24 ustawy. Natomiast art. 111 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów stanowi, że przy ustalaniu wysokości kar pieniężnych należy w szczególności uwzględnić okres, stopień oraz okoliczności naruszenia przepisów ustawy, a także uprzednie naruszenie przepisów ustawy.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji w przedmiotowej sprawie nie ulega wątpliwości, że powód dopuścił się stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, określonych w art. 24 ust. 1 i 2, art. 24 ust. 1 i 2 pkt 3 oraz art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, co uzasadniało nałożenie na niego kar pieniężnych. Sąd Okręgowy uznał, że Prezes Urzędu w zaskarżonej decyzji dokonał szczegółowej analizy okoliczności wpływających na wymiar kary, a ponadto miarkował karę uwzględniając okres, stopień i okoliczności naruszenia przepisów ustawy, a także uprzednie naruszenie jej przepisów. Prezes Urzędu ustalił, że praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów były stosowane przez powoda przez co najmniej rok. Uwzględnił także ilość zakwestionowanych postanowień i ilość OWU, w których te postanowienia się znajdowały.

Według Sądu Okręgowego nie można uznać za okoliczność łagodzącą fakt, że powód terminowo udzielał odpowiedzi i składał wyjaśnienia Prezesowi Urzędu, albowiem mieściło się to w zakresie jego obowiązków wynikających z art. 50 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Natomiast powód nie przyczynił się w żaden sposób do szybszego, czy skuteczniejszego wyjaśnienia sprawy. Ponadto nie zostały podjęte przez powoda działania mające celu zmianę zakwestionowanych postanowień. W odpowiedzi na zawiadomienie Prezesa Urzędu o wszczęciu postępowania

administracyjnego powód nie zgodził się z podaną argumentacją i twierdził, że jego działanie jest zgodne z prawem. Nie można zatem uznać, iż z jego strony miała miejsce pozytywna reakcja, czy natychmiastowe podjęcie działań mających na celu eliminację zakwestionowanych postanowień ze stosowanych wzorców umów

Sąd pierwszej instancji ocenił, że zasadnie niestosowanie uprzednio praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów nie zostało uznane przez Prezesa Urzędu za okoliczność łagodzącą, wpływającą na wysokość wymierzonej kary. Każdy bowiem podmiot prowadzący działalność gospodarczą, w tym działalność ubezpieczeniową, obowiązany jest do przestrzegania przepisów o prawa. Działanie zgodne z prawem nie może więc zostać potraktowane jako przesłanka łagodząca. Ponadto stwierdził, że stosowanie przez powoda kwestionowanych postanowień mogło prowadzić do uzyskania przez niego znaczących zysków, np. w wyniku dokonywania bezprawnych potrąceń. Nie jest więc trafne twierdzenie powoda, że nie osiągał on jakichkolwiek znaczących zysków ze stosowania przedmiotowych postanowień. Sąd Okręgowy podkreślił, że Prezes Urzędu dokonuje abstrakcyjnej kontroli wzorców, a więc w oderwaniu od treści konkretnych umów, czy praktyki przedsiębiorcy, a także bez względu na to, czy wzorce umowne są rzeczywiście stosowane przez przedsiębiorcę. Dlatego twierdzenie powoda o niestosowaniu przedmiotowych postanowień w praktyce, czy stosowaniu ich zgodnie z przepisami prawa, pozostaje bez wpływu na rozstrzygnięcie sprawy.

Sąd pierwszej instancji wyjaśnił, że za stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów Prezes Urzędu może nałożyć na przedsiębiorcę karę pieniężną do wysokości 10% przychodu osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary (liczonego jako wartość składki przypisanej brutto w roku 2010). Prezes Urzędu nałożył na powoda karę pieniężną w łącznej wysokości 1.777.013 zł, w tym z tytułu naruszeń opisanych w: punkcie I sentencji decyzji - w wysokości 219.836 zł (co stanowi około 0,12% przychodu osiągniętego w 2010 roku); w punkcie II sentencji decyzji - w wysokości 329.755 zł (co stanowi około 0,18% przychodu osiągniętego w 2010 roku), punkcie III sentencji decyzji - w wysokości 732.789 zł (co stanowi około 0,6% przychodu osiągniętego w 2010 roku), punkcie IV sentencji decyzji - w wysokości 494.633 zł (co stanowi około 0,27% przychodu osiągniętego w 2010 roku). Sąd Okręgowy wskazał, że kary pieniężne nałożone na powoda stanowią zaledwie 1,17% składki przypisanej brutto za rok 2010, nie przekroczyły zatem wysokości 10% przychodu osiągniętego przez ubezpieczyciela w roku 2010. Orzeczenie Sądu pierwszej instancji znajdowało podstawę w art. 479^{31a} § 1 k.p.c.

Od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie apelację wniósł powód (...) SA (...) (jako następca prawny (...) S.A. (...) z siedzibą w W.).

Apelacją powód zaskarżył wyrok w całości, wnosząc o jego zmianę poprzez zmianę rozstrzygnięcia zawartego w punktach I, II, III ppkt 2 lit. c) decyzji i uznanie, że powód:

- stosując postanowienia OWU AC (tj. § 9 ust. 17) nie naruszył art. 813 § 1 k.c. i nie dopuścił się praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów,

- stosując postanowienia OWU AC (tj. § 15 ust. 4) nie naruszył art. 808 § 2 k.c. i nie dopuścił się praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów,

- pomijając w OWU (tj. w § 15 ust. 8 OWU AC, § 7 ust. 6 OWU A, § 8 ust. 1 pkt 3 OWU (...)) wskazane w decyzji postanowienia kodeksu cywilnego nie dopuścił się nieuczciwej praktyki rynkowej w rozumieniu art. 4 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym,

- stosując OWU AC (§ 13 ust. 22 pkt 2b) nie stosuje klauzuli tożsamej z niedozwoloną klauzulą umowną wpisaną do Rejestru postanowień umownych uznanych za niedozwolone pod numerem 2011 i nie narusza w ten sposób zbiorowych interesów konsumentów,

oraz zmianę rozstrzygnięcia zawartego w punkcie VI ppkt 1 i ppkt 2 decyzji,

ewentualnie wnosił o uchylenie zaskarżonej decyzji w punktach I, II, III ppkt 2 lit. c), VI ppkt 1 i ppkt 2 oraz zmianę tej decyzji w punkcie VI ppkt 3 i ppkt 4 poprzez znaczące obniżenie kary pieniężnej. Powód wnosił także o zasądzenie od pozwanego na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

Powód zarzucił zaskarżonemu wyrokowi naruszenie:

1) art. 328 § 2 k.p.c. poprzez zbyt ogólcie odniesienie się do wskazanych przez powoda w odwołaniu twierdzeń i okoliczności, co nie pozwala w pełni zapoznać się z motywami rozstrzygnięcia, a w konsekwencji uniemożliwia kontrolę instancyjną zaskarżonego wyroku;

2) art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niewyjaśnienie w uzasadnieniu podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem odpowiednich przepisów prawa w zakresie rozstrzygnięcia dotyczącego kwestionowanego postanowienia § 15 ust. 4 OWU AC, co uniemożliwia kontrolę instancyjną zaskarżonego wyroku;

3) art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niewyjaśnienie w uzasadnieniu podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem odpowiednich przepisów prawa w zakresie rozstrzygnięcia dotyczącego kwestionowanych postanowień § 15 ust. 8 OWU AC, § 7 ust. 6 OWU AC oraz § 8 ust. 1 pkt 3 OWU (...), co uniemożliwia kontrolę instancyjną zaskarżonego wyroku;

4) art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niewyjaśnienie w uzasadnieniu podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem odpowiednich przepisów prawa w zakresie rozstrzygnięcia dotyczącego kwestionowanego postanowienia § 13 ust. 22 pkt 2b OWU AC, co uniemożliwia kontrolę instancyjną zaskarżonego wyroku;

5) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez sformułowanie na podstawie materiału dowodowego zebranego w sprawie błędnego wniosku prowadzącego do przyjęcia, że klauzula stanowiąca treść § 13 ust. 22 pkt 2b OWU AC stosowanych przez powoda jest tożsama z klauzulą umowną wpisaną do Rejestru postanowień umownych uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c., pod numerem 2011, co w rezultacie doprowadziło do błędnego uznania, że powód dopuścił się praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów;

6) art. 813 k.c. w związku z art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów poprzez ich błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że stosowane przez powoda postanowienie § 9 ust. 17 OWU AC, w zakresie w jakim zwalnia zakład ubezpieczeń od obowiązku zwrotu części składki za niewykorzystany okres ubezpieczenia w przypadku wypłacenia ubezpieczonemu odszkodowania w wysokości równej wartości pojazdu, narusza art. 813 § 1 k.c., co w rezultacie doprowadziło do błędnego uznania, że powód dopuścił się praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów;

7) art. 808 § 2 k.c. w związku z art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów poprzez ich błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że stosowane przez powoda postanowienie § 15 ust. 4 OWU AC, w zakresie, w jakim ubezpieczyciel ma możliwość potrącenia składki z odszkodowania wypłacanego ubezpieczonemu niebędącemu jednocześnie ubezpieczającym, jest sprzeczne z art. 808 § 2 k.c., co w rezultacie doprowadziło do błędnego uznania, że powód dopuścił się praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów;

8) art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów poprzez ich błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że pominięcie w stosowanych przez powoda OWU (w § 15 ust. 8 OWU AC, § 7 ust. 6 OWU AC, § 8 ust. 1 pkt 3 OWU (...)) informacji o: obowiązku wypłaty bezspornej części świadczenia (co wynika z dyspozycji art. 817 § 2 k.c.), obowiązku wypłacenia odszkodowania, jeżeli jego wypłata, pomimo umyślnego wyrządzenia szkody przez ubezpieczającego, odpowiada w danych okolicznościach względem słuszności (co wynika z dyspozycji art. 827 § 1 k.c.) może prowadzić do zniekształcenia zachowania rynkowego przeciętnego konsumenta, co w konsekwencji doprowadziło do błędnego przyjęcia, że powód dopuścił się praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów;

9) art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przez jego zastosowanie w niniejszej sprawie, pomimo, iż z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, że zakwestionowana klauzula stanowiąca treść §

13 ust. 22 pkt 2b OWU AC stosowanych przez powoda, nie jest tożsama z klauzulą umowną wpisaną do Rejestru pod numerem 2011;

10) art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przez jego błędne zastosowanie polegające na nałożeniu na powoda kary pieniężnej, pomimo, że nie zachodziły przesłanki do jej nałożenia, bowiem powód stosując w OWU zakwestionowane postanowienia (§ 9 ust. 17 OWU AC, § 15 ust. 4 OWU AC, § 15 ust. 8 OWU AC, § 7 ust. 6 OWU AC, § 8 ust. 1 pkt 3 OWU (...) oraz § 13 ust. 22 pkt 2b OWU AC) nie dopuścił się stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów;

11) art. 111 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przez jego błędną wykładnię polegającą na dowolnym i wybiórczym posłużeniu się przez pozwanego przesłankami mającymi wpływ na wymiar kary pieniężnej, w szczególności z pominięciem zasady równości i proporcjonalności, co skutkowało nałożeniem na powoda kary w nadmiernej wysokości, niewspółmiernej do zarzucanych praktyk.

Pozwany Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wnosił o oddalenie apelacji i zasądzenie od powoda na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelacja powoda zasługuje na uwzględnienie tylko częściowo, tj. w zakresie, w jakim odnosi się do rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego dotyczącego punktu III ppkt 2 lit c) i punktu VI ppkt 3 decyzji.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych i Sąd Apelacyjny przyjmuje je za własne. Również rozważania prawne Sądu pierwszej instancji są prawidłowe, w zakresie, w jakim dotyczą punktów I, II, oraz VI ppkt 1 i ppkt 2 decyzji.

Nie ma racji powód zarzucając w apelacji naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niewyjaśnienie przez Sąd Okręgowy podstawy prawnej wyroku oraz zbyt ogólne odniesienie się do podniesionych w odwołaniu twierdzeń i okoliczności. W ocenie Sądu Apelacyjnego uzasadnienie zaskarżonego wyroku spełnia powyższe wymogi, a przy tym jest wnikliwe i wyczerpujące. Ponadto zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. może być uznany za skuteczny tylko wówczas, gdy uzasadnienie zostało sporządzone w sposób uniemożliwiający kontrolę instancyjną (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2017 r., sygn. akt I CSK 745/15, Lex nr 2240406), co w przedmiotowej sprawie nie miało miejsca.

Nie jest również zasadny zarzut apelacji powoda wskazujący na naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez niewszechstronną ocenę dowodów, a w konsekwencji dokonanie wadliwych ustaleń faktycznych w zakresie tożsamości klauzul. Do naruszenia przepisu art. 233 § 1 k.p.c. mogłoby dojść tylko wówczas, gdyby skarżący wykazał uchybienie podstawowym regułom służącym ocenie wiarygodności i mocy poszczególnych dowodów, tj. regułom logicznego myślenia, zasadzie doświadczenia życiowego i właściwego kojarzenia faktów (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2005 r., sygn. III CK 314/05, Lex nr 172176). Tymczasem w niniejszej sprawie powód nie wskazywał na wadliwość oceny dowodów i wynikających z nich ustaleń faktycznych, lecz odniósł zarzut do oceny prawnej tożsamości klauzul. Ponadto, wobec treści rozstrzygnięcia Sądu odwoławczego, dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy irrelevantna stała się kwestia tożsamości postanowienia wskazanego w punkcie III ppkt 2 lit c) decyzji i postanowień wpisanych do Rejestru.

Ponadto zauważyć należy, że podniesione w apelacji zarzuty naruszenia prawa materialnego stanowią w istocie powtórzenie zarzutów zgłoszonych przez powoda uprzednio w odwołaniu od decyzji, do których trafnie ustosunkował się Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Sąd Apelacyjny podziela argumentację Sądu pierwszej instancji, z której wynika, że stosowanie przez powoda postanowień wskazanych w punkcie I decyzji stanowiło praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, będącą godzącym w nie bezprawnym działaniem przedsiębiorcy (zgodnie z brzmieniem ustawy obowiązującego w dacie wydania zaskarżonej decyzji), z uwagi na częściową sprzeczność tych postanowień z przepisami prawa, tj. z art. 813 § 1 k.c. i art. 808 § 2 k.c. (art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów). Pomimo, że sprzeczność ta będzie występowała tylko w określonych

sytuacjach, opisanych przez Sąd pierwszej instancji w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, stosowanie tych klauzul należy uznać za zakazane.

Dla uznania działania przedsiębiorcy za niezgodne z zakazem stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów należy wykazać, że spełnione zostały kumulatywnie następujące przesłanki: 1) zachowanie przedsiębiorcy, 2) zachowanie godzi w zbiorowy interes konsumentów, 3) zachowanie jest sprzeczne z prawem (w dacie wydania zaskarżonej decyzji: bezprawne) lub dobrymi obyczajami. W przedmiotowej sprawie wszystkie powyższe przesłanki zostały spełnione, w odniesieniu do każdego z zachowań powoda opisanych w punktach I i II decyzji. Działania powoda należy bowiem uznać za bezprawne, a ponadto godzą one w zbiorowy interes konsumentów, co szczególnie uzasadnił Sąd Okręgowy.

Trafny jest również pogląd Sądu Okręgowego, że stosowanie przez powoda postanowień wskazanych w punkcie II decyzji stanowiło praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, będącą godzącym w nie bezprawnym działaniem przedsiębiorcy (zgodnie z brzmieniem ustawy obowiązującego w dacie wydania zaskarżonej decyzji), będącą nieuczciwą praktyką rynkową, z uwagi na pominięcie w postanowieniach OWU informacji o ustawowych obowiązkach ubezpieczyciela, wskazanych w art. 817 § 2 k.c. i art. 827 § 1 k.c. (art. 24 ust. 1 i 2 pkt 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów). Ma rację Sąd pierwszej instancji wskazując, że praktyka rynkowa stosowana przez przedsiębiorców wobec konsumentów jest nieuczciwa, jeżeli jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i w istotny sposób zniekształca lub może zniekształcać zachowania rynkowe przeciętnego konsumenta przed zawarciem umowy dotyczącej produktu, w trakcie jej zawierania, lub po jej zawarciu. Do kategorii tej zalicza się praktyki rynkowe wprowadzające konsumentów w błąd: wprowadzające w błąd działania (art. 5 ustawy) i wprowadzające w błąd zaniechania (art. 6 ustawy). Sąd pierwszej instancji słusznie przyjął, że zaniechanie podania w postanowieniach OWU informacji o prawie konsumenta do domagania się wypłaty niespornej części odszkodowania oraz możliwości domagania się wypłaty odszkodowania na zasadzie słuszności, może zniekształcić ich decyzje, w szczególności po zawarciu umowy ubezpieczenia, związane z dochodzeniem wynikających z niej roszczeń. Prawo do informacji jest podstawowym prawem konsumenta, a wszelkie praktyki stanowiące jego naruszenia prowadzą do upośledzenia zachowania rynkowego konsumenta.

Natomiast ma rację powód zarzucając w apelacji naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w zakresie dotyczącym rozstrzygnięcia co do punktu III ppkt 2 lit c) decyzji. Wskazać należy, iż w uchwale składu 7 sędziów z dnia 20 listopada 2015 r. (sygn. akt III CZP 17/15, OSNC 2016, nr 4, poz. 40) Sąd Najwyższy uznał, że prawomocność materialna wyroku uznającego postanowienie wzorca umowy za niedozwolone wyłącza powództwo o uznanie za niedozwolone postanowienia tej samej treści normatywnej, stosowanego przez przedsiębiorcę pozwanego w sprawie, w której wydano ten wyrok (art. 365 i 366 k.p.c.). Natomiast prawomocność materialna wyroku uznającego postanowienie wzorca umowy za niedozwolone - także po wpisaniu tego postanowienia do rejestru (art. 47945 § 2 k.p.c.) - nie wyłącza powództwa o uznanie za niedozwolone postanowienia tej samej treści normatywnej, stosowanego przez przedsiębiorcę niebędącego pozwanym w sprawie, w której wydano ten wyrok (art. 365 i 366 w związku z art. 47943k.p.c.).

W uzasadnieniu uchwały wyjaśniono, że odmiennosc interesów reprezentowanych po stronie czynnej i biernej postępowania w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone daje podstawę do zajęcia stanowiska, że - jakkolwiek brzmienie art. 47943k.p.c. nie przewiduje odpowiedniego zróżnicowania trzeba w ramach wykładni dokonać jego teleologicznej redukcji. Powinna ona skutkować przyjęciem, że przewidziana w tym przepisie rozszerzona podmiotowo prawomocność materialna wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone działa jednokierunkowo, tj. na rzecz wszystkich osób trzecich, ale wyłącznie przeciwko pozwanemu przedsiębiorcy, przeciwko któremu ten wyrok został wydany. W efekcie omawiany wyrok działa na rzecz wszystkich, tj. strony powodowej i wszystkich osób trzecich, ale tylko przeciwko konkretnemu pozwanemu przedsiębiorcy. W tych ramach należy lokować regulacje przewidujące, że wyrok uwzględniający powództwo korzysta z rozszerzonej podmiotowo prawomocności materialnej dopiero od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru prowadzonego przez Prezesa, że przedmiotowy rejestr jest jawny, jak

również że każdy prawomocny wyrok wydany w sprawie o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone podlega ogłoszeniu w Monitorze Sądowym i Gospodarczym (art. 47943, 47944 § 2 i art. 47945 § 3 k.p.c.).

Wskazano również, że stanowisko, iż wyrok uwzględniający powództwo o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone działa na rzecz wszystkich, ale wyłącznie przeciwko pozwanemu przedsiębiorcy, harmonizuje z postulatem zagwarantowania prawa do wysłuchania. Działanie prawomocności materialnej przedmiotowego wyroku na rzecz wszystkich nie prowadzi do naruszenia prawa do wysłuchania osób trzecich, które nie uczestniczyły w postępowaniu po stronie powodowej, gdyż chodzi o wyrok, który jest dla nich korzystny. Nie ma potrzeby, aby inne osoby mogły wszczynać na nowo postępowanie o uznanie za niedozwolone postanowienia wzorca umowy o tej samej treści normatywnej przeciwko temu samemu pozwanemu przedsiębiorcy, gdyż skutki wyroku działają na ich rzecz w indywidualnych sporach z tym przedsiębiorcą. Za niewystarczającą z tego punktu widzenia należy uznać ewentualność korzystania z interwencji ubocznej (art. 76 k.p.c.). Z reguły nie ma takich relacji innych przedsiębiorców z pozwanym przedsiębiorcą uzasadniających założenie, że powinni wiedzieć o wszczętym postępowaniu, a nie istnieje po ich stronie obowiązek dowiadywania się w Sądzie Okręgowym w Warszawie - Sądzie Ochrony Konkurencji i Konsumentów, czy zostało wszczęte postępowanie mające za przedmiot określone postanowienie wzorca umowy. W ustawie nie ma rozwiązań przewidujących mechanizm upowszechniania informacji o wszczęciu określonego postępowania i jego przedmiocie.

Z kolei ograniczenie działania prawomocności wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone wyłącznie do pozwanego przedsiębiorcy oznacza, że niekorzystne skutki tego wyroku kierowane są jedynie do tego podmiotu, który miał zapewnione prawo do wysłuchania w postępowaniu. Skutki te wyrażają się w daleko idącej ingerencji w sferę prawną pozwanego przedsiębiorcy, który musi się liczyć z tym, że w każdym indywidualnym sporze z jego udziałem sąd - pozostając związany prejudycjalnym skutkiem tego wyroku - będzie musiał uznać dane postanowienie umowne za niedozwolone, oraz że w razie stosowania przez niego zakwestionowanego postanowienia Prezes Urzędu będzie mógł wszcząć w stosunku do niego postępowanie o zaniechanie takiego działania jako praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumenta określonej w art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, z wszelkimi możliwymi następstwami. Gdyby tego rodzaju skutki miały rozciągać się także na pozostałych przedsiębiorców niewystępujących w postępowaniu po stronie pozwanej, to wymagałoby to - właśnie ze względu na ich rodzaj i zakres - takich rozwiązań normatywnych, które w odpowiedni sposób zabezpieczyłyby im realizację prawa do wysłuchania.

Mając na uwadze powyższe rozważania, w przedmiotowej sprawie wskazać należy, że w sytuacji, gdy wpis klauzuli do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c., nastąpił na podstawie wyroku zapadłego w sprawie prowadzonej przeciwko innemu przedsiębiorcy, niż powód, Prezes Urzędu nie był uprawniony do wszczęcia w stosunku do niego postępowania o zaniechanie stosowania postanowienia uznanego za tożsame, jako praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumenta określonej w art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów (w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania zaskarżonej decyzji). W konsekwencji zasadne było uwzględnienie apelacji w zakresie zmiany zaskarżonego wyroku poprzez uchylene decyzji w punkcie III ppkt 2 lit c. W dalszym zakresie ingerencja w treść decyzji nie była możliwa, ponieważ powód nie zaskarżył odwołaniem jej punktu III ppkt 1, 2 lit a, b, d, 3, 4 oraz punktu IV.

Uzupełniająco należy zauważyć, że powołana uchwała Sądu Najwyższego nie pozostaje w sprzeczności z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie C 119/15, Biuro (...) sp. z o.o. sp.k. w D. przeciwko Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów ((...):EU:C:2016:987). W orzeczeniu tym Trybunał Sprawiedliwości uznał, że: „artykuł 6 ust. 1 i art. 7 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich w związku z art. 1 i 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/22/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie nakazów zaprzestania szkodliwych praktyk w celu ochrony interesów konsumentów należy w świetle art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej interpretować w ten sposób, że nie stoją one na przeszkodzie temu, by stosowanie postanowień wzorców umów o treści tożsamej z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnym wyrokiem sądu i wpisanych do krajowego

rejestrze postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone mogło zostać uznane w stosunku do innego przedsiębiorcy, który nie brał udziału w postępowaniu zakończonym wpisem owych postanowień do wspomnianego rejestru, za działanie bezprawne, stanowiące podstawę nałożenia kary pieniężnej z tego tytułu, pod warunkiem - czego zweryfikowanie należy do sądu odsyłającego - że przedsiębiorcy temu przysługuje skuteczny środek prawny zarówno przeciwko decyzji uznającej tożsamość porównywanych postanowień, obejmujący kwestię, czy - przy uwzględnieniu wszystkich istotnych okoliczności właściwych danej sprawie - owe postanowienia są materialnie identyczne, zwłaszcza pod względem wywoływanych przez nie szkodliwych dla konsumentów skutków, jak i przeciwko decyzji ustalającej w danym wypadku kwotę kary pieniężnej.”

Analiza treści wyroku Trybunału Sprawiedliwości nie daje podstaw do twierdzenia, że zasada efektywności prawa unijnego nakazuje akceptację wykładni odmiennej od tej, którą przyjął Sąd Najwyższy. Rozważania Trybunału Sprawiedliwości odnoszą się do kwestii, czy relewantne unijne unormowania „stoją (...) na przeszkodzie temu, by stosowanie postanowień wzorców umów o treści tożsamej z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnym wyrokiem sądu i wpisanych do krajowego rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone mogło zostać uznane w stosunku do innego przedsiębiorcy, który nie brał udziału w postępowaniu zakończonym wpisem owych postanowień do wspomnianego rejestru, za działanie bezprawne, stanowiące podstawę nałożenia kary pieniężnej z tego tytułu”. Nie wynika z nich, aby wprowadzenie do krajowych systemów prawnych takich rozwiązań było obowiązkiem państw członkowskich. Tymczasem, zgodnie z powołaną uchwałą Sądu Najwyższego, prawo polskie nie przewiduje rozwiązań analogicznych do tych, które opisano w cytowanym fragmencie uzasadnienia wyroku Trybunału Sprawiedliwości. Okoliczność, że w orzeczeniu tym przesądzono, iż ich ewentualne wprowadzenie do krajowego porządku prawnego nie naruszałoby prawa unijnego, nie ma znaczenia dla rozpatrywanej sprawy.

Tezy zaprezentowane przez Trybunał Sprawiedliwości nie podważają prawidłowości rozumowania, które doprowadziło Sąd Najwyższy do przyjęcia powołanego stanowiska. Trybunał Sprawiedliwości stwierdził, iż „nie można utrzymywać, że system krajowy taki jak ten, w który wpisuje się postępowanie główne, narusza przysługujące przedsiębiorcom prawo do obrony lub zasadę skutecznej ochrony sądowej” (pkt 43). Natomiast Sąd Najwyższy uzasadnił swoje stanowisko potrzebą zapewnienia przedsiębiorcy prawa do wysłuchania i wskazał, że gwarantowane jest ono na poziomie konstytucyjnym (art. 45 ust. 1), w art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności oraz w art. 47 ust. 2 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.

Ewentualna sprzeczność powyższych stanowisk jest tylko pozorna, albowiem treść standardów ochrony praw podstawowych na poziomie krajowym i unijnym nie musi być identyczna. Na analizowanej płaszczyźnie, prawo unijne nie stoi na przeszkodzie zapewnieniu w krajowych porządkach prawnych gwarancji prawa do obrony, prawa do wysłuchania i zasady skutecznej ochrony prawnej idących dalej, niż analogiczne standardy ochronne przyjęte w prawie Unii Europejskiej. Przyjęcie, że kierunek wykładni odrzucony przez Sąd Najwyższy nie pozostaje w sprzeczności z prawem unijnym, nie prowadzi do wniosku, że jest on zgodny z prawem polskim.

Podkreślić także należy, że Trybunał Sprawiedliwości nie badał bezpośrednio zgodności prawa polskiego w prawem unijnym, lecz dokonywał wykładni prawa Unii Europejskiej. Poza płaszczyzną oddziaływania prawa unijnego na krajowe porządki prawne, ustalenia Trybunału dotyczące treści prawa polskiego mają zatem jedynie pomocniczy charakter i nie są wiążące dla sądów krajowych. Wskazać należy, że Trybunał Sprawiedliwości zastrzegł, iż jego stanowisko dotyczące prawa polskiego opiera się na przedłożonych mu informacjach, „których zweryfikowanie należy do sądu odsyłającego” (pkt 43).

Natomiast orzeczenie unijne wytyczyło granice, w których polska judykatura mogłaby bez naruszania prawa unijnego zmienić swoje stanowisko w przedmiotowej kwestii. W ich ramach mieściłoby się przyjęcie kierunku zasadniczo odmiennego, od tego który zaaprobował Sąd Najwyższy. Z wywodów Trybunału Sprawiedliwości wynika natomiast, że niedopuszczalne byłoby uznanie, że wystarczające do zapewnienia przedsiębiorcom poziomu ochrony wymaganego przez prawo unijne jest przyjęcie, iż zakres sądowego badania tożsamości relewantnych klauzul ograniczać się może „wyłącznie do zwykłego formalnego porównania badanych postanowień z tymi widniejącymi w rejestrze” (pkt 42).

W konsekwencji uchylenia decyzji w punkcie III ppkt 2 lit c, zasadne było jej uchylenie także w punkcie VI ppkt 3, w którym Prezes Urzędu nałożył na powoda karę pieniężną w wysokości 732.789 zł z tytułu naruszenia zakazu, o jakim mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w zakresie pisany w punkcie III decyzji. Wprawdzie kara ta dotyczy stosowania nie tylko postanowienia wskazanego w zaskarżonym punkcie III ppkt 2 lit c) decyzji (który został uchylony), lecz także w ppkt 1, ppkt 2 lit a, b, d, ppkt 3 i ppkt 4 (które nie zostały zaskarżone odwołaniem), podlegała ona uchyleniu w całości, jako nienależna, w związku z niestosowaniem przez powoda praktyki opisanej w punkcie III decyzji. Pomimo zaskarżenia odwołaniem punktu III decyzji jedynie w części, ponieważ dotyczy on jednej praktyki, niemożliwe było stwierdzenie, że powód dopuścił się tej praktyki częściowo, a częściowo nie.

W pozostałej części apelacja powoda podlegała oddaleniu.

Należy wyjaśnić, że przewidziane w art. 106 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów kary pieniężne mają charakter fakultatywny, a zatem wydając decyzję o nałożeniu kary pieniężnej Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów działa w ramach uznania administracyjnego. W tym zakresie powinien on kierować się zasadami równości i proporcjonalności, jak również kryteriami określonymi w art. 111 ustawy. W piśmiennictwie wskazuje się, że w niektórych przypadkach zasada proporcjonalności może uzasadniać odstępianie od nakładania kary pieniężnej na przedsiębiorcę, pomimo dopuszczenia się przez niego zachowań wymienionych w art. 106 ust. 1 ustawy. Jest tak wówczas, gdy okoliczności sprawy, w tym: niewielki zakres naruszenia, krótki okres jego trwania, brak istotnego naruszenia konkurencji wskutek naruszenia przepisów ustawy, brak winy naruszydciela, przemawiać będą za nienakładaniem kary pieniężnej. Jednakże odstępianie od nałożenia kary powinno dotyczyć tylko wyjątkowych sytuacji, gdy wymiar kary nawet w symbolicznej wysokości stanowiłoby dla przedsiębiorcy znaczącą dolegliwość, pozostającą w znaczącej sprzeczności ze stopniem winy oraz szkodliwością praktyki dla sfery interesów konsumentów (por. K. Kohutek w: K. Kohutek, M. Sieradzka, Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz, Lex el./2014).

W ocenie Sądu Apelacyjnego w przedmiotowej sprawie taki wyjątkowy przypadek nie zachodzi. Zakres naruszenia przez powoda ustawy nie był bowiem niewielki (bezprawne stosowanie licznych klauzul), okres trwania naruszenia nie był krótki (ponad rok), zaś naruszenie art. 24 ustawy było zawinione co najmniej w sposób nieumyślny. W tej sytuacji brak jest podstaw do odstępiania od nakładania kary pieniężnej na przedsiębiorcę.

Zdaniem Sądu odwoławczego wymierzona powodowi kara pieniężna jest adekwatna do stopnia zawinienia, a także okresu i stopnia naruszenia przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Zgodnie z art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów może nałożyć na przedsiębiorcę, w drodze decyzji, karę pieniężną w wysokości nie większej niż 10% przychodu osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary, jeżeli przedsiębiorca ten, choćby nieumyślnie dopuścił się stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 24 ustawy. Zaś z art. 111 ustawy wynika, że przy ustalaniu wysokości kar pieniężnych organ powinien uwzględnić w szczególności okres, stopień oraz okoliczności naruszenia przepisów ustawy, a także uprzednie naruszenie przepisów ustawy.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji zasadnie przyjął, że kary pieniężne nałożone przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów na powoda za poszczególne naruszenia art. 24 ustawy są adekwatne do okresu, stopnia oraz okoliczności tych naruszeń. Wymierzając kary pieniężne z tytułu naruszenia zakazów opisanych w decyzji, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przyjął, że powód w 2010 r. osiągnął przychód w wysokości 183.197.210,83 zł, stąd górna granica kary, odpowiadająca 10% tego przychodu, mogła wynieść 18.319.721,10 zł. Ustalając kary pieniężne za naruszenie zakazów opisanych w punktach I, II i IV decyzji (punkt IV decyzji nie został zaskarżony w odwołaniu), organ przyjął jedynie 0,12%, 0,18% i 0,27% maksymalnego wymiaru kary, co dało kwoty kar pieniężnych wynoszące 219.836 zł, 329.755 zł i 494.633 zł. Po dokonaniu korekty przez Sąd Apelacyjny kara pieniężna wynosi łącznie 1.044.224 zł, co odpowiada 5,69% maksymalnego wymiaru kary oraz zaledwie 0,56% składki przypisanej brutto za rok 2010.

Podobnie jak wcześniej Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Sąd pierwszej instancji nie dostrzegł w przedmiotowej sprawie okoliczności, które mogłyby skutkować złagodzeniem bądź zaostreniem kary pieniężnej. Zdaniem Sądu Apelacyjnego jest to ocena trafna, mając na uwadze treść art. 111 ustawy. Wobec obciążającego powoda znacznego okresu i zakresu naruszenia ustawy, sam fakt uprzedniego nienaruszania przepisów ustawy nie jest wystarczający do złagodzenia kary.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie ma racji powód domagając się w apelacji uzależnienia wysokości kary pieniężnej od przychodów „uzyskiwanych ze sprzedaży produktu będącego przedmiotem zakazanej praktyki”, a nie od ogółu przychodów przedsiębiorcy - powołując się na zasadę proporcjonalności. Powyższe ograniczenie można by bowiem uznać za uzasadnione wyłącznie w sytuacji, gdyby karany przedsiębiorca prowadził zróżnicowaną działalność, zaś zakazana praktyka dotyczyłaby tylko jednego z segmentów tej działalności, przynoszącego niewielką część ogółu uzyskiwanych przychodów. Tymczasem w przedmiotowej sprawie taka sytuacja nie miała miejsca, albowiem powód prowadzi wyłącznie działalność ubezpieczeniową i segmentowanie jej z uwagi na rodzaj oferowanych produktów ubezpieczeniowych, poprzez wyodrębnienie umów zawartych na podstawie OWU będących przedmiotem niniejszego postępowania, byłoby nieuprawnione.

Nie ma również racji powód zarzucając naruszenie zasady równości przy nakładaniu kar pieniężnych. Zdaniem apelującego zasada ta została naruszona, albowiem w podobnych przypadkach za te same (bądź podobne) naruszenia Prezes Urzędu nakładał kary odpowiadające zbliżonemu ułamkowi przychodu przedsiębiorcy, zaś na powoda nałożył karę rażąco wygórowaną. W ocenie Sądu Apelacyjnego teza ta nie została przez powoda wykazana, albowiem zamieszczona w apelacji tabela wskazuje jedynie: nazwy ubezpieczycieli, wysokość składek przypisanych brutto w roku poprzedzającym nałożenie kary, wysokości kar pieniężnych oraz karę jako% składki przypisanej brutto. Natomiast nie ma danych dotyczących okoliczności wpływających na wysokość kar, m.in. okresu i stopnia naruszenia przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, a także stopnia zawinienia. Oznacza to, że wskazane przez powoda dane nie są wystarczające do dokonania oceny stosowania przez Prezesa Urzędu zasady równości przy nakładaniu kar pieniężnych.

Podstawą orzeczenia Sądu Apelacyjnego były art. 385 i 386 § 1 k.p.c. O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na zasadzie art. 100 w związku z art. 108 § 1 k.p.c., poprzez ich wzajemne zniesienie między stronami.